

Nr 290.

Av herr Edström, om viss ändring av reglerna för taxeringsförfarandet.

Det nuvarande taxeringsförfarandet har sedan många år tillbaka varit föremål för stark kritik. Sålunda ha bristerna i detta förfarande blivit kritiskt belysta vid ett av de s. k. landskamrerarmötena samt vid andra sammankomster mellan i taxeringsförfarandet verksamma förvaltningstjänstemän, domare och föredragande i förvaltningsdomstolarna. Frågan har även tagits upp som överläggningsämne vid ett årsmöte inom Sveriges advokatsamfund (år 1946) och har vid olika tillfällen behandlats i såväl facktidsskrifter som dagspressen. Kritiken har blivit särskilt stark efter genomförandet av den allmänna processreformen.

Anledningen till att taxeringsförfarandet blivit så uppmärksammat ligger givetvis i det förhållandet, att det icke finnes något rättsligt eller eljest författningsmässigt förfarande som har så ekonomiskt genomgripande betydelse för allmänheten och med vilket den så ofta kommer i beröring som just taxeringsförfarandet. Det bör därför vara ett ovillkorligt krav att detta förfarande försiggår under betryggande rättsliga former. Jämförelser mellan taxeringsförfarandet och t. ex. det processuella förfarandet inom civilrättens område utfalla emellertid genomgående till nackdel för taxeringsförfarandet.

Betecknande för taxeringsproceduren är att den i alla instanser är skriftlig. Visserligen äger den skattskyldige rätt att på egen begäran inför beskattningsnämnderna lämna muntliga upplysningar rörande taxeringen. Man befinner sig dock därvid icke på jämställd fot med sin motpart, kronans ombud. Denna senare behöver icke utveckla sin talan i den skattskyldiges närvaro utan kan uppskjuta detta tills den skattskyldige avträtt. Då den skattskyldige eller dennes ombud sålunda icke har möjlighet att direkt bemöta motparten, är det icke givet att han kommer att inrikta sin talan på de spörsmål, som i hans fall ha särskild betydelse. Någon garanti för att han inför nämnden eller eljest får tillfredsställande kännedom härom föreligger nämligen icke.

Den ansats till muntligt förfarande — i bristfällig utformning — vartill taxeringsförordningen ger möjlighet tillämpas endast i undantagsfall. Det normala och för förfarandet karakteristiska är skriftväxling mellan den skattskyldige och beskattningsnämnderna respektive beskattningsdomstolarna.

För denna skriftväxling finnas icke några fasta bestämmelser. Som en följd härav äger den skattskyldige icke ovillkorlig rätt att få del av allt vad motparten anför — skatteprocessen är med andra ord icke kontradiktorisk. Därtill kommer att avgörandena i de olika instanserna ofta ej äro så fullständigt motiverade, att den skattskyldige därav kan utläsa de grunder på vilka utslaget vilar. Den skattskyldige vet då icke vad han bör utreda eller

bevisa. Måhända lägger han ned ett omfattande arbete och dryga kostnader på att utreda spörsmål som icke äro av betydelse för målets avgörande med förbigående av det för vederbörande nämnd eller domstol väsentliga och råkar som följd härav ut för rättsförlust. I vart fall föränledes han att hellre göra för mycket än för litet.

Det skriftliga förfarandet och bristerna i kommunikationen med de skattskyldiga ha den givna följd, att ett stort antal skattskyldiga underlåta att genom besvär söka få rättelse i en felaktig taxering eller att de inskränka sig till att föra sin talan fram till prövningsnämnden. Svårigheterna att i skriftlig form prestera nödig bevisning på ett så svårbedömbart och av så invecklade bestämmelser omgärdat område som beskattningen te sig för flertalet skattskyldiga alltför avskräckande.

Ett anmärkningsvärt förhållande i taxeringsförfarandet är att den skattskyldige ofta pålægges bevisskyldigheten för ett sitt påstående att han haft lägre inkomst än beskattningsnämnden »ansett». De skönsmässiga avgörandena ha i taxeringsförfarandet fått en vidsträcktare tillämpning och även en annan innebörd än som är fallet i det vanliga processförfarandet. I ett sådant läge har den skattskyldige ofta små möjligheter att prestera nödig bevisning, helst där nämnden eller domstolen endast lämnat ofullständig motivering.

Det har på sina håll kunnat förmärkas en bestämd misstro mot beskattningsnämnderna. Till en del bottnar detta i förhållanden som redan berörts. Ett icke obetydligt inflytande har emellertid även det förhållandet att motparten — kronan — har ombud i nämnderna med uppgift att tillvarata det fiskala intresset. För prövningsnämndens del torde även ha bidragit, att landskamreraren, ehuru ordförande i nämnden, har chefskapet över taxeringsintendenten — som närmast betraktas såsom åklagare — och därmed över taxeringsförfarandet å landskontoren.

De här påtalade förhållandena synas oss vara av den art, att en ändring såväl organisationsmässigt som med avseende å reglerna för taxeringsförfarandet framstår som i hög grad påkallad. En dylik ändring torde icke kunna komma till stånd utan föregående utredning. Min uppfattning beträffande direktiven för en sådan utredning torde framgå av vad ovan anförts. Jag vill därutöver endast framhålla såsom önskvärt att vid prövningsnämnd -- såsom motvikt mot kronans ombud — finnes en tjänsteman eller annan person, som har till uppgift att bevaka de skattskyldigas intressen.

I syfte att här påtalade allvarliga missförhållanden måtte snarast möjligt avhjälpas, anhåller jag,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag rörande sådan ändring av taxeringsförfordningen med tillhörande författningar att taxeringsförfarandet måtte försiggå i för den enskilde mer be tryggande former.

Stockholm den 26 januari 1950.

Walter Edström.